



Om jämställdhet i Kuba

Maria Sandblad, Jan Strömdahl
Foto Jan Strömdahl

I ett crème- och rosafärgat litet palats på den trädskuggade avenyn Paseo, i sluttningen ner mot havet och Malecon, har kubanska kvinnofederationen, FMC, sitt högkvarter. Ett kolonialt smycke inramat av tropisk grönska, med FMC:s grundare, Vilma Espín, som ung, vacker "guerillera" på svartvita foton från revolutionens första år både utanför och i entrén. Den legendariska, lågmält karismatiska förgrundsgestalten för Kubas unika jämställdhet, som vigde sitt liv åt att förverkliga visionen av fria kubanska kvinnor.

Dania Rodríguez tar emot, en lättsam, energisk kvinna med ett varmt leende som ansvarar för internationella relationer. Hon visar in oss i besökssalongen med sirlig soffa och stora fönster mot trädgården. En kopp te och varsitt glas vatten och samtalet kan börja.

Hur är det med jämställdheten i Kuba idag? Dania ler och börjar från början.

– Före revolutionen fanns bara ett arbete för kvinnor utanför hemmet – som hembiträde i rika familjer. Idag dominerar kvinnorna inom nästan alla områden – hälsovård, utbildning, juridik, företagsledning, och på universiteten dominerar de kvinnliga studenterna. Kubas kvinnoorganisation FMC bildades 1960. Kvinnans frigörelse var från revolutionens allra första början en av de viktigaste frågorna och redan då stiftades flera lagar som syftade till jämställdhet - men utan kvotering. Vi var t ex det första landet i hela Latinamerika som införde fri abort. Nu har vi 4 miljoner medlemmar och ca 90 procent av dessa är unga, de kan bli medlemmar i FMC redan vid 14 års ålder.

– Numera finns vi på alla nivåer från kvarters- till kommun, läns- och nationell nivå och vårt arbete är främst inriktat på utbildning, hälsovård och social omsorg, särskilt förebyggande arbete på alla plan. Vi organiserar kurser och cirklar, även för män, och samarbetar i olika jämställdhetsprojekt med så gott som alla departement. Arbetet på gräsrotsnivå (där även många läkare bidrar) är ideellt. Längre upp utgår viss ersättning. En av de stora landvinningarna var satsningen på daghem, ett viktigt steg för jämställdheten.

– Alla som jobbar har rätt till barnomsorg men daghemspplatserna räcker tyvärr inte till alla, säger Dania lite besvärat och sorgset. Vi har ett system som prioriterar

de mest behövande, som ensamma mödrar, och de som har det sämst ställt. De som inte får plats får stöd av FMC:s utbildningsinsatser och föräldraträffar. Det finns även privata initiativ, men de kostar förstås. Vi har också ett program för att stötta flickor, som hoppar av gymnasiet, att återuppta studierna eller välja en yrkesutbildning.



Papporna ses allt oftare lämna och hämta barn på dagis, men de utgör hittills bara 1 av 3, som på bilden

Delad föräldradighet

I Kuba är föräldradigheten med bibehållen lön ett år. De första sex månaderna är vikta för mamman, återstående sex kan tas ut antingen av mamman eller pappan, eller mor- och farföräldrar. Ledigheten kan förlängas med 3 månader utan lön.

Kubansk pappaledighet! Hur många män satsar på det? undrar vi. Dania ler lite urskuldande.

– Inte så många hittills, tyvärr. Men vi försöker stimulera till ökad pappaledighet, särskilt på gräsrotsnivå, men även nationellt. Fast nej, vi har inga planer ännu på att göra det obligatoriskt. Först måste vi få männen att börja dela på föräldradigheten. Bara det är ett stort steg.

Forts sid 19

Hur är det med prostitutionen?

I Kuba, liksom i alla andra länder, finns tyvärr kvinnor och män som prostituerar sig, även om de i Kuba främst riktar sig till turister och utlänningar och inte är kopplad till droger och annan misär. Vad gör FMC där?

– Straff riktas enbart mot hallikarna, kvinnorna försöker vi hjälpa med samtal och erbjudande om studier och utbildning. Vi bearbetar även TV för att få bukt med de alltmer pornografiska videoclipen som torgför en ouppnåelig lyxtillvaro och en starkt sexualiserad bild av Kuba och kubanska kvinnor. Vi har också särskilda program för skolorna där värderingar diskuteras. Även mansrollen granskas, som i FMC:s populära diskussionsprogram varje vecka på TV.

Om äldre kvinnors situation.

– Fortfarande bor många äldre tillsammans med barnens familjer, där de ofta bidrar med barnpassning och

hushållshjälp. Det finns också dagcentra för äldre, både män och kvinnor, där de får mat, tillsyn och aktiviteter, ett slags dagis för äldre. För de ensamma, utan släkt eller tillgångar finns regelrätta ålderdomshem. Och, i den avgiftsfria hälsovården ingår, förutom den allmänna sjukförsäkringen, även tandvård och proteser. Vi sköter om dem så gott vi kan, säger Dania innan vi tar farväl och går.

Det ska vara på Kuba...

Kvinnornas andel inom olika områden

67 % i högre utbildning

46 % i ledande politiska befattningar

9 av 46 ministrar (ofta tunga)

48 % i nationalförsamlingen

53 % av alla forskare

FMC har eget förlag, ger ut två tidningar

och har en hemsida: www.mujares.co.cu

* Den ekonomiska krisen efter Sovjetblockets sammanbrott.